

om da strag seilede med ham til Holsten. Her blev han meget grunt behandlet af Ranzau, der martrede den gamle Mand paa de grueligste Maader for at nøde ham til at staa sig Penge, indtil han endelig, man siger for 20 Pund Guld, udløstes af en Borger i Lybek, med hvem han var beslegtet.

Knud Gylbenstjerne forblev ikke i rolig Besiddelse af Bispe- bismmet. Under Grevens Fejde blev han fordrevet af den svenske Erkebisp Gustav Trolle, efter hvis snart paafølgende Fald han dog erholdt det tilbage.

Som geistlig Besiddelse inddroges Len under Kronen ved Reformationen, og bestyredes derpaa af kongelige Lensmænd, blandt hvilke maa nævnes den berømte Feltherre Frants Brok- fenhuus; 1573 aflod Christian den Tredie den ved Magestifte til Otto Rosenfrands. Dennes Søn folgte den til Fru Ellen Marsvin. Saaleeds kom Thorseng ved dennes Datter Chri- stine Munk i hendes og Christian den Fjerdes Søn Valde- mars Besiddelse. Efter Kongens Døds søgte man nu at samle hele Len under eet Herkøb, hvad der tidligere ingen- lunde havde været Tilfældet og som ogsaa først lykkedes fuld- stændigt lang Tid efter. Christian den Fjerde lod Kjøerstrup nedbryde og 1629 det nye Slot, som efter hans Søn fik Navn af Valdemars Slot, opbygge, tildeels af Stenene fra Kjøerstrup, dog ikke paa samme Plads som dette, men omtrent en Fjerdingvei Nord-Ost derfor, paa et Sted, der dengang paa de tre Sider var omgivet af Vandet, men som senere ved Ind- dæmning og Udtørring er blevet meget forandret. Valdemar kom dog aldrig til at boe paa Slottet, da han misfornøiet med Frederik den Tredie gik i svensk Tjeneste; han døde 1656.

Christine Munk arvede nu atter Thorseng. Hendes Datter, Ebbe Ulfelds Frue, almindelig kaldet Grevens Hedesig, blev forarmet ved sit Gang til Spil, saa at hun mistede al sin Eiendom og tilslut pantfattede Thorseng til sin Svoger, den bekendte Korsig Ulfeld; den tilfaldt saaledes atter Kronen, da den tillige med hans øvrige Eiendomme confi- skeredes.

Endelig fik Thorseng i Aaret 1673 sin mærkeligste Besiddelse, idet Christian den Femte afhændede den til Rigets Admiral den berømte Niels Juel. Det har været et alminde- ligt Sagn, at Thorseng var en Gave fra Kongen til den store Søhelt; men dette forholder sig ikke saaledes. Niels Juel fik Len, eller rettere sagt den Deel af Len, som Kongen raa- dede over, deels som Erstatning for sin lovlige Andeel af og nogle tyve tagne svenske Skibe, foruden endel Kanoner og andet erobret Gods, der tilsammen beregnedes til 26,197 Rdl.; deels ved Betaling af 6,188 Rdl. 30 s i rede Penge, hvorved den hele Kjøesum suppleredes. Den Gunst, Kongen viste ham ved denne Velighed, bestod vel tildeels i en noget lavere end sædvanlig ansat Burdering af Jorderne, nemlig til 40 Rdl. pr. Tde. Hartkorn, men dog væsentlig deri, at han fritoges for alle Skatter for sin Levetid, hvilket senere ogsaa ubrødes til hans Søn, ja endog til dennes Enke i 3 Aar efter hans Død.

Men det var langt fra den hele D, Niels Juel saaledes kom til at besidde. Senere samlede han og hans Efterkom- mere den fuldstændigt. Endog saa Slotsbygningen var paa hans Tid i privat Eie. Denne maatte Juel kjøbe af en Kjøbenhavns Borger, Henrik Nielsen Holst, for 3000 Rdl. Den var dengang i meget forfalden Stand, da den var ble- ven ødelagt af Svenskerne, da de under Carl den Tiende besatte Len. Slottet blev nu istandsat, Capellet bygget og indviet af vor berømte Psalmedigter Biskop Thomas Kingo. Niels Juel har formodentlig tænkt at tilbringe Resten af sine Dage paa Thorseng. Men da der atter indtraadte urolige Tider, kaldte Kongen den erfarne Søhelt til sig og han var nu bestandig saa optagen af Forretninger, at han forblev i Kjøbenhavn, hvor han ogsaa døde, og som bekendt ligger begravet i Holmens Kirkes Capel. Hans Efterkommeres Begravelser finder man derimod i Bregninge Kirke, deels i de overjordiske, deels i de underjordiske Capeller. Hans Søn Knud Juel gjorde Godset 1711 til et Stamhuus. Efter dennes Død bestyrede hans Enke, Elisabeth, sødt Knud, det i sin Søn Niels Juels Barndom; han blev i Besiddelse af det fra 1714 til 1766 og mindes med Taknemmelighed af Beboerne, fordi han lagde Grunden til deres Velstand ved Anlæg af Frugt haver ved hver Gaard. Han er tilligemed sine tre Brødre bifaldt i Bregninge Kirke; den ene af disse Brødre, Knud, skal være bleven stiftet af sin Hofmester. Den ældste af hans Sønner, Carl Juel, Geheimre-Conferentsraad og Ambassadeur ved det svenske Hof, besad Godset til 1767. Kort før sin Død gav han et nyt Stamhuusbrev, der siden den Tid har været gjeldende blandt hans Efterkommere. Efter ham fulgte Generalleutenant Frederik Juel, og 1827 hans Søn Carl Juel. Ved dennes for 2 Aar siden indtrufne Død blev det et Retspørgsmaal, om det sidstnævnte Stamhuusbrev, eller et oprettet Testamente havde størst Retsgylldighed. Det afgjordes ved Hof- og Stadsretten for kort Tid siden til Gunst for det Sidste, men Sagen er saavidt videt indanket for Høiestret.

A.

En Stranding paa Skagen,

fortalt af David Stop.

I Sommeren 183* førte en venlig Indbydelse mig til vort Fædrelands yderste Punkt mod Nord — Skagen. I flere Maanedes levede jeg der, den ene Dag gik som den anden, og den eneste Begivenhed, som — det paafølgende

Skagboerne — var istand til at bringe nogen Afveksling i Gensformigheden, nemlig en Stranding, var der jo ingen Udset til, at jeg vilde komme til at opleve der, efter som jeg hen i September maatte vende tilbage til Kjøbenhavn, medens Strandingerne sædvanligvis ikke indtræffe før henad Ester- aaret med Fevrbøgnstormene.

Desuagtet søiede Stiebuen det saaledes, at jeg blev Vidue til et af de interessanteste Optrin af det eiendommelige Liv, som et Skibbrud frembringer paa disse øde Kyfler og denne Begivenhed foranledigede mig til at forlænge mit Ophold der udover den fra først af bestemte Tid. Det var den 31te August. Min Vert og jeg havde om Formiddagen været paa Jule- jagt paa Heden, men en ubehagelig Blæst, af og til ledsaget af Regnbygger, foranledigede os til henad Middag at vende hjem fra vor Jagt. Vort Jagt-Revier var den lange Lyng- hede og Mose, som strækker sig en Miils Vei fra det saakaldte „Høien“ eller Gammel Skagen til „Grenen“, Begyndelsen til det farlige Skagens Rev, som i en Spids borer sig ud i Havet og danner en mærkelig Grændse mellem Nordøen og Skattegattet. Lste havde jeg under min Rejse i Skagen, naar en jevn Kuling havde rørt op i det magtige Hav, iagt- taget det Sørsyn, at Nordhavet i voldsomme Bølger fraadede op ad den kridhoide Strand og brødes med Revet paa den lange Linie, som strækker sig ud i Havet, medens Skatte- gattet, skjundet berørt af sin voldsomme Nabo, laa stille og roligt som en Indsø. — Siden min Vert og jeg gik ad Byen til, gjorde vi en Afstikker til „Grenen“, hvor endel Fiskere vare beskæftigede med at drage Vaad. I Dag vare begge Havene næsten lige rolige, det var Lavvande paa Nordøen og man kunde gaae „tørskoet“ langt ud paa Revet og tilslut bogstavelig staae med een Fod i hvert Hav.

Jeg gjorde netop en Bemærkning herom til min Vert, da en ældre, hværbygget, veirslaaet Fisker kom hen til os og tilfalte min Vedfager.

„Vi faae en svær Taage til Natten, Hr. Consul, seer De, hvor Havguden han henger i Stuen mod Nord.“

„Naa, saa venter Du vel en Stranding, Janke Northe; nei, det er for tidligt paa Aaret.“

„Ja, hvem kan vide, hvor gunstig Lykken kan være os, der er nok af dem, prægtige Seilere,“ svarede Janke Northe og slog ud med Hænderne mod begge Havene, hvor flere hundrede Skibe saaes, deels tæt under Land, deels længere ude.

„Har Du fornødig seet Tegne, Janke Northe?“ Spurgte min Vert med et polist Blik paa Manden.

„Ja, det har jeg rigtig nok, Hr. Consul, ligesaa lyslevende som jeg her seer Dem, saae jeg i Iverdags, da vi havde den stærke Guse, en Tremaster med Katerne paa hver Top, og endda var det saa tykt, at jeg ikke kunde stunte ti Favne forud for mig.“

„Naa, og hvad betyder saa vel dit Syn?“ Spurgte Consulen.

„Ja det betyder saabidt, at jeg snart skal komme og varskoer Dem for en Stranding, Hr. Consul, og bliver Taagen rig- tig tyk, og det seer hun ud til, saa faaer De ikke noget langt Blund i Deres Ksie inat.“

„Nu, vi faae at see, Janke,“ svarede min Vert, idet han stak en Drilleffilling til Fiskeren.

Vi forløde „Grenen“, vandrede hjemad og ankom trætte af vor Formiddagsløb til min Verts anseelige Gaard, spiste til Middag og tog vor sædvanlige Middagslunn. Henad Eftermiddagen blev Veiret smukt, det blev stille og kun af og til kom endnu en lille Regnbygge, hvorefter Skyerne steds- klarede mere og mere.

Min Vert, hans Familie og jeg havde henad Ester- middagen jantet os paa vort sædvanlige Mødested i godt Veir, nemlig „under Flagstangen“, en Bakke tæt ved min Verts Gaard, hvorfra man kunde overskue Kyflen i en vid Omkreds. Vi talte om Janke Northes Spaadomme, og jeg yttrede:

„Der er ingen Sandsynlighed for, at han inat vil komme til at „varskoer“ Dem, Consul.“

„Dit, ligesaa godt kan det hende inat som en anden Nat, og Janke Northe er den stærkeste Strandingsfører her i Byen.“

Samtalen faldt hen paa tidligere Strandinger, Consulen vidste som sædvanligt at fortælle om mange Tilbragelser i den Retning, jeg hørte paa ham med Opmærksomhed og be- mærkede ikke nogen Veirforandring, før min Vert paa een- gang afbrød sig selv med de Ord:

„For Pokker, der har vi Havguden, som Janke Northe spaaede os, vi sidde midt i den.“

Han havde Ret, Taagen var kommen saa ubemærket og havde udbredt sig saa hurtigt, at medens vi „under Flag- stangen“ for nogle Minutter siden tydeligt og klart med blotte Øine kunde see Horisonten til alle Sider og havde kunnet tælle Hundreder af Seilere, laa der nu et uigjennembræn- ligt Stør over det Hele. Af Menneker, Strand, Kyfler, Fisker- haade, Seilere, Hav var ikke det Mindste at see; selv det store Opbevaringshuus for tørret Fisk, som, tilhørende min Vert, stod neppe tohundrede Alen fra „under Flagstangen“, var kun at iagttage som en dunkel, uhyre Aflygning af et udefjendt Legeme. Som Modsetning til Taagen i Syd, Nord og Ost, sendte Solen endnu i Vest ved sin Nedgang et vaagt rødtligt Skin, det forsvandt ogsaa, og vi stode tæt omsluttede af det graae, fugtige Taagesløv.

„Kom, Børn, her er ikke behageligt længere, lad os gaae op i Værelserne,“ jagde min Vert, og ladende Gjer- ning svare til Ordet, ilede han forud. Familien og jeg fulgte efter.

En Taage eller Havguse, som den kaldes i Jylland, er imidlertid i Skagen en saa almindelig Begivenhed, at denne Fremtoning kommer og gaer uden at opvække videre In- teresse. Min Vert og jeg fik os vort sædvanlige Parti Skat, Aftensmaden indtraf til sædvanlig Tid og hele Njset var roligt og i Seng Kløffen Li.

Da jeg gik over den store Gaard for at naae mit Værelse i en Sidebygning, bemærkede jeg, at Taagen endnu laa lige tæt og uigjennembrængelig. Mørket var formelig ubyggeligt, det traadte En næsten legemligt imøde. Jeg naaede mit Værelse, klædte mig af og gik i Seng.

Uagtet jeg ønskede at sove, indfandt Sønnen sig ikke strax, Tanken om, at en Stranding i denne taagede Nat vilde blive meldt, havde saet Indpas hos mig; jeg laa og over- tænkte dette, lyttede og meente af og til at høre hurtige Skridt udenfor mine Vinduer, men det var dog ikke Tilfældet; ende- lig fløvedes jeg og sov ind.

Jeg sov som sagt ind og sov fast, saa at jeg først vækkedes ved, at min Vert med Kraft ruskede i mig. Han stod i temmelig let Dragt foran min Seng med et tændt Lys i Haanden og raabte: „Saa vaagt dog engang, Syvlover, en Stranding er meldt, Vognen spændes for, vil De med, saa hurtigt i Tøiet!“

Han forsvandt, men var saa betænksom forinden at tænde mit Lys. Jeg besindede mig snart, foer ud af Hjerene og begyndte at klæde mig paa.

Medens jeg var beskæftiget dermed, hørte jeg, at der blev banket paa mit Vindue.

„Guloi, hvad Godt! er Vognen allerede forsvandt? jeg er strax færdig!“

„En Stranding, Hr. Consul!“ var Svaret.

„Det veed vi allerede. Consulen er ikke her, men Strandingen er meldt for længe siden.“

„Det var da som Djævelen,“ hørte jeg en dyb Stemme udbryde, „jeg meente dog at være den Første, som hørte Rød- skubdet, — hvem der? Hvad, er det Dig, Janke Northe!“

Jeg gik til Vinduet, aabnede det, kunde aldeles Intet see, men hørte derimod de tvende Samtalende.

„Ja, Niels Korffer, jeg har da tjent mig ti Rigsdaler inat, fordi jeg var paa Søfferne, jeg har meldt Consulen en Stranding paa Nordøen af Grenen.“

„Naa, det har Du, Janke Northe, Død og Pine, jeg maa see at finde Consulen, thi saa maa der være to Stran- dinger, jeg kommer for at melde en paa Sydøen af Grenen.“

„Hurra, to Strandinger!“ kveg Janke Northe.

„Ja, men Du skal ikke tage mig Brødet af Munden, Din Hallunk, jeg vil selv tale med Consulen,“ raabte Niels Korffer i stor Hestighed.

„Godt Ord igjen, Niels. Troer Du jeg vil tage din Stranding fra Dig? Nei, jeg har tjent mine Penge og har ikke noget imod, at Du ogsaa fortjener Dig en Stilling. Der er Consulen.“

Han kom med Lygten i Haanden de Talende imøde.

„Hvad er der i Veien? Hvem der?“

„Niels Korffer, Hr. Consul, en Stranding paa den syd- lige Side af Grenen. Vil De huske, at jeg har meldt den.“

„Naturligvis, Niels, de Li er Du vis paa. Men nu maae vi afsted. Er Kjøbenhavneren færdig?“

„Her er jeg, min kjære Consul, fix og parat. Jeg hører, der er Doubletter.“

„Ja, undervejs maae vi overtænke, hvorledes vi skulle be- handle den Sag. Jeg kan ikke være paa to Steder paa een- gang og de andre Commissionaireer ville snart være varskoede.“

„Men kan jeg ikke være Dem til nogen Nytte, Consul Lorentz?“

„Lys, jeg har tænkt paa det, men dette kunne vi nær- mere aftale undervejs. Niels Korffer og Janke Northe, I lægge Jer bag i Vognen. Sid op, alle Mand, og Du, Thomas Kubst, Du veed, hvorledes vi høre, naar der meldes en Stranding, nu er der meldt to, saa vil jeg overlade til Dig at behandle de Sorte derefter. Alt klar!“

Afsted fore vi, gjennem Vand og Sand, thi de saakaldte Gader i Skagen ere kun Huulveie i Sandet, som under ved- holdende Regnveir gennemblødes og paa sine Steder danne smaa Indsøer. Thomas Kubst var sig sit Ansvar og sine venstjellige Hestes Stykke og Hurtighed bevidst, Veien var baade ham og Hestene nære bekendt, han gav dem Tøilene, og albrig er jeg hverken før eller siden bleven befordret ved dyriske Kræfter med en saadan Grad af Hurtighed.

Snart vare vi ude af den egentlige By, vi naaede en Steinevle, hvor Kullerene dannede et Lag, som om Veien ved Kunst var broslagt. Vognen raskede, Hestene snøstede; min, og jeg troer ogsaa de Dvriges Sindsbevægelse forøgedes ved den hurtige Kjørsel. Vi forholdt os Alle tause, indtil Consul Lorentz udbød:

„Niels og Janke, I have vel undervejs varskoet Jens Simonson?“

„Ja, Gudbevares, enten er han parat i sin Gaard, eller ogsaa er han kjørt isorveien med hele Mandstabet.“

„Godt, saa hold udenfor Jens Simonsons, Thomas.“

„Det skal jeg, Høsbond.“

Vi naaede strax efter Gaarden. Jens Simonson var „Førhjerger“ og var allerede kjørt til Grenen med otte Mand, men i Gaarden stode endnu sex kraftige Mænd, som, da de saae hvem vi vare, tiljublede os:

„Vi ere her, færdige til at tage afsted. Kan vi høre med, Hr. Consul?“